

NGUYỄN VĂN THANH
PHAN TRUNG NGHĨA

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

SỞ THƯƠNG MẠI - DU LỊCH BẠC LIÊU

**NGUYỄN VĂN THANH
PHAN TRUNG NGHĨA**

**DU LỊCH SINH THÁI
BẠC LIÊU**

SỞ THƯƠNG MẠI - DU LỊCH BẠC LIÊU

Lời nói đầu

Du lịch sinh thái vùng sông nước, miệt vườn là một đặc thù của đồng bằng sông Cửu Long, trong đó có Bạc Liêu đã và đang thu hút một lượng du khách đáng kể trong và ngoài nước.

Để quảng tá tiềm năng du lịch tỉnh nhà, hưởng ứng "Chương trình hành động quốc gia về du lịch" và "Chương trình hành động về du lịch của tỉnh Bạc Liêu đến năm

2010", Sở Thương mại - Du lịch phối hợp với Hội Văn học Nghệ thuật Bạc Liêu cho ra mắt tập sách "Du lịch sinh thái Bạc Liêu". Thông qua các bài viết sẽ giúp cho bạn đọc đến với những tuyến điểm du lịch đặc sắc như : **Sân chim, vườn nhãn, du lịch biển, du lịch đồng quê sông nước Bạc Liêu...**

Thời gian có hạn, việc biên tập và xuất bản tập sách không khỏi có những thiếu sót nhất định. Rất mong các độc giả lượng thứ.

**Sở Thương mại -
Du lịch Bạc Liêu.**

Vườn nhãn Bạc Liêu

Bút ký **PHAN TRUNG NGHĨA**

Bạc Liêu là một tỉnh nổi tiếng dồi dào sản vật của Nam kỳ lục tỉnh ngày xưa. Ngoài lúa, cá, muối, thì vườn Nhãn Bạc Liêu đã góp một phần quan trọng làm nên cái diện mạo đặc thù của một Bạc Liêu giàu nứt tiếng. Hồi đầu thế kỷ, nếu bưởi Biên Hòa và một số loại trái cây khác thuộc miệt Tiên Giang nổi tiếng thì nhãn Bạc Liêu cũng vang danh trên thương trường. Chính vì thế, ngoài cái nguồn lợi về kinh tế, còn một thứ đáng nói nữa, đó là "Văn hóa Nhãn".

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Có người bảo, giồng cát ven biển Bạc Liêu là do cơn bão năm Thìn đầu thế kỷ 20 làm sóng biển đùn cát tạo thành. Có nhà khoa học lại cãi : Có một quy luật của tiến trình lấn biển, cứ vài trăm năm, thiên nhiên lại hình thành một bờ biển. Giồng cát đó chính là một bờ biển cổ... Tất cả đều chưa được kiểm chứng, chỉ có điều hiển hiện ra trước mắt chúng ta là sự thần kỳ của tạo hóa. "Ông trời, đã ném lên bãi biển Bạc Liêu một bờ cát chạy dài mấy chục cây số (tính luôn huyện Vĩnh Châu) như một vành đai phân định rạch ròi giữa đại dương và lục địa. Những người già bản địa kể rằng : vào gần 200 năm trước, có người tình cờ trồng cây nhãn đầu tiên trên đất giồng và thấy nó phát triển một cách xanh tốt và sai trái kỳ lạ. Từ đó, cây nhãn được nhân ra khắp đất giồng, làm nên cái địa danh Giồng Nhãn. Từ thị xã Bạc Liêu, chúng ta đi ra biển 5 km thì thấy một vườn cây cao lớn, xanh um chạy dài, ngó đến mút tầm mắt. Nếu tính địa phận

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Bạc Liêu thì giồng Nhãn dài 10 km, nằm ở hai xã Hiệp Thành và Vĩnh Trạch Đông. Diện tích vườn Nhãn là 229ha. Sản lượng hàng năm 137.400kg. Còn nếu tính luôn huyện Vĩnh Châu thì giồng Nhãn dài đến 30km.

Nhãn Bạc Liêu rất thơm, ăn rồi thì vương vấn mãi, đó chính là đặc điểm của đất giồng cát. Ngày xưa, đến mùa nhãn thì vui lắm. Đời sống của vườn Nhãn cứ "động dậy" thâu đêm suốt sáng. Trai gái cứ thức suốt đêm canh chừng nhãn bằng cách hát hò, đánh thùng, đánh mõ để xua dơi đến ăn nhãn. Sau này người ta dùng máy đèn hoặc dùng điện để thắp sáng xua dơi. Đêm đêm, vườn Nhãn lung linh rực rỡ như một thành phố về đêm. Bà con nhà vườn luân phiên vạ vận đổi công với nhau để thu hoạch nhãn, rồi xe đò của Sài Gòn xuống để ăn hàng... Không khí cứ rậm rịch sôi động ở vườn Nhãn từ đầu tháng 6 cho đến tháng 9 âm lịch. Hầu hết gia đình có vườn Nhãn đều

giàu lên. Nhà tường, nhà ngói thấp thoáng mọc lên trong vườn Nhãn.

Ngày nay nhãn Bạc Liêu không còn cạnh tranh nổi với nhãn miệt vườn, thế nhưng người ta bắt đầu chú ý đến một lợi thế khác của vườn Nhãn đó là du lịch sinh thái. Tỉnh Bạc Liêu xác định vườn Nhãn là một trọng điểm của du lịch sinh thái nên đã chú ý đầu tư cơ sở hạ tầng : Điện lưới quốc gia kéo về tận vườn Nhãn và một con lộ thẳng thớm chạy dọc suốt tuyến vườn Nhãn đã hình thành. Đi trên con lộ ấy, du khách sẽ có cảm giác rằng không đâu ở đất Bạc Liêu lại có được một không gian xanh và đẹp đến như thế. Nằm ẩn trong một khu vườn xanh bát ngát là những ngôi biệt thự, nhà tường khang trang. Vườn Nhãn ở đây đã có hơn trăm tuổi nên cây rất to và tán lá rất lớn. Vì thế dưới chân vườn là không gian của bóng mát và ngập tràn một thứ oxy làm mát lòng phổi. Đất giồng lại nằm kề biển nên thiên nhiên đã ban tặng cho vườn Nhãn

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

những cơn gió phóng khoáng. Trong vườn lại sực nức mùi nhãn chín ngọt ngào... Tóm lại, đó là một không gian rất trữ tình, đến là muốn ngồi với nhau để tâm sự, đến là muốn thả hồn phiêu diêu mà thừa hưởng sự mát mẻ trong lành của thiên nhiên.

Có lẽ chính vì thế mà người vườn Nhãn đã bắt đầu chú ý khai thác lợi thế của mình. Nhiều hàng quán trong vườn mở ra, nào là quán nhậu, karaoke, giải khát... Đặc biệt là quán nào cũng mắc đầy vông dưới tán nhãn. Trưa nắng mà ra vườn Nhãn nằm uống nước và tâm sự thì thật thú vị. Người thị xã xem vườn Nhãn là một địa điểm đi chơi lý thú. Chiều chiều họ chở vợ con hoặc trai gái đèo nhau ra đây đổi gió. Đồng nhất là thứ bảy, chủ nhật. Đặc biệt là ngày rằm tháng 7 âm lịch và lễ Quốc khánh 2-9 có thể nói là những dịp đại lễ ở vườn Nhãn. Đất giồng mở hội đón hàng chục ngàn người từ thành phố Hồ Chí Minh và các tỉnh : Cần Thơ, Sóc Trăng, Cà Mau... đổ

về. Không còn là "người đi như nước, áo quần như nêm" nữa mà chen chân không lọt. Có lúc kẹt xe ùn tắc giao thông hàng tiếng đồng hồ. Người ta đến để xem vườn Nhãn cho biết, để bạn bè bù khú với nhau...

Sức hút nào mà mãnh liệt như thế ? Ngoài cái danh tiếng nhãn Bạc Liêu và cảnh quan đẹp, không khí trong lành thì còn điều bí ẩn nào nữa ? Phải chăng đó chính là cái văn hóa của đất Giồng ? Lịch sử hình thành đất giồng đã làm nên một điều lạ. Các nhà khảo cứu lịch sử chứng minh rằng người Khmer bản địa xưa có tập quán cư trú trên những giồng đất, giồng cát cao. Sau này người Việt từ miền Trung tiến vào, người Hoa từ Hà Tiên sang hoặc theo ghe Hải Nam đến từ Trung Quốc... để tránh thú dữ và nạn cướp bóc, họ đến đất giồng ở chung lộn với người Khmer mà dựa vào nhau để sinh tồn. Điều đó nói lên rằng giồng Nhãn là một vùng đất có lịch sử văn hóa lâu đời và có sự giao thoa văn hóa sâu sắc

Ảnh : Phương Anh

Mùa nhãn chín

Ảnh : Thu Đông

Ảnh : Thu Đông

Ảnh : Thu Đông

๕๓

*Mái ấm
Ảnh : Thu
Đông*

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

mang tính đặc trưng của Bạc Liêu. Sự giao thoa ấy thật nhuần nhuyễn khi nó không dừng lại ở văn hóa mà còn giao hòa cả huyết thống. Cư dân của giồng Nhân mang họ Sơn người Khmer hay họ Lâm người Hoa... chỉ có ý nghĩa về mặt thủ tục, thực chất trong huyết quản họ đang chảy 3 dòng máu Việt - Khmer - Hoa. Cơ cấu dân cư của một ấp ở giồng Nhân là một minh chứng sinh động cho điều này, đó là ấp Giồng Giữa với 317 hộ người Khmer, 93 hộ người Việt và 52 hộ người Hoa. Nhiều gia đình ở đất giồng kể rằng khi ông cha họ là một gia đình từ bên Tàu qua hoặc từ miền Trung tiến xuống đã lấy một cô gái Khmer làm vợ. Sau đó sinh con ra họ lại dựng vợ gả chồng với người Việt và thế là đám con cháu sau này mang cả ba dòng máu. Nhưng con người như thế thì tư chất rất lạ và tài hoa cũng rất lạ, bởi họ thừa hưởng vốn quý của ba dân tộc. Ở Giồng Nhân không ít người mù chữ hoặc chỉ biết đọc, biết viết "nhấp nhem" nhưng có thể nói như lật rau

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

ba thứ tiếng : Việt - Khmer - Hoa. Đó là sản phẩm của việc cộng hưởng ba dòng văn hóa. Mỗi tộc người đến đất giồng Nhãn đều mang theo cái văn hóa của dân tộc mình. Ba dòng văn hóa ấy gặp nhau thì giống như một phản ứng hóa học, nó sinh ra một thứ văn hóa khác, đó là thứ văn hóa được điều hợp và nâng lên từ nhiều nguồn văn hóa. Chứng minh cho vấn đề này, ngoài ngôn ngữ thì nghề rẫy của đất giồng Nhãn cũng là một minh chứng sinh động. Người viết bài này đã có lần gặp một ông chủ rẫy của giồng Nhãn tên Thạch Thành, năm nay ông 61 tuổi. Người ông toát lên cái vẻ lam lũ và thật thà. Cả vợ lẫn chồng đều nói tiếng Việt lơ lớ. Thế nhưng nông phẩm của ông trồng ngoài rẫy thì cực kỳ sang trọng và quý phái. Có những loại rau màu mang "tầm thời đại của ĐBSCL". Người viết bài này phải vô cùng ngạc nhiên, một con người như thế thì làm sao làm ra những sản phẩm như thế ? Ông Thành kể : "Cha tôi là người Khmer, mẹ

tôi là người Việt, còn ông già vợ tôi thì "chánh hầu" Ba Tàu... Cha, mẹ tôi và cả ông già vợ tôi ngày xưa đều trồng rẫy. 40 năm nối nghiệp cha mẹ trồng rẫy, tôi đã được thừa hưởng hầu hết kinh nghiệm của họ".

Đến đây thì người viết mới sáng mắt ra. Người Khmer xưa có tập quán cư trú trên những giồng đất, giồng cát cao và chính họ đã trồng những nông phẩm đầu tiên trên đất giồng Nhân Bạc Liêu. Trong các loại cây mà người Khmer có truyền thống trồng có cây khoai môn mà các nhà nông học trên thế giới đã xếp vào phạm trù nông nghiệp khởi thủy trên đất khô của vùng họ nghiên cứu. Còn người Hoa Triều Châu từ Phúc Kiến, Quảng Đông đến cũng đã mang theo kinh nghiệm trồng rẫy của dân tộc mình. Để rồi nơi quê mới họ rất nổi tiếng về nghề trồng rẫy. Nổi tiếng đến cỡ người ta gọi là "Chệt rẫy". Nổi tiếng đến nỗi xuất hiện địa danh "Rẫy Chệt". Đó là những người Hoa theo ghe Hải Nam mất

đen mũi đỏ cặp bến Bạc Liêu vào thế kỷ 19. Hành trang của họ là một chiếc "ui ná", đựng một nhúm hạt cải tùa xại, hẹ, ngò... Họ làm bán sống bán chết để xây dựng cuộc sống nơi quê mới và để có chút ít gửi về cố thổ. Hình ảnh còn lưu lại trong hoài niệm của những người già ở Bạc Liêu về những chú "Chệt rẫy" là ăn rất ít, bữa ăn thường là cháo loãng kèm với xá bầu (củ cải muối), tùa xại (cải làm dưa), hoặc tân xại (loại cải xắt nhỏ, muối ngọt trong hũ trùm búi), nhưng lao động thì lại gấp đôi người bình thường, gánh một lần hai đôi nước, mà lại tưới rẫy vào giắc trưa, trái với kinh nghiệm cổ truyền của người Việt, người Khmer. Ấy vậy mà họ đã tạo ra những vùng rẫy nổi tiếng. Và kể từ đó đất giồng Bạc Liêu được bổ sung những nông phẩm rất phong phú như : rau cần, ngò rí, hành, hẹ, cải tân xại, củ cải...

Và người Việt từ miền Trung hoặc miệt Tiền Giang tiến vào khai phá cũng mang theo

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

kinh nghiệm trồng tía của một dân tộc có lịch sử nông nghiệp 4.000 năm để trồng lên những cây truyền thống của mình như : bầu bí, khai lang, khoai mì, dưa hấu...

Từ đó, vườn Nhân Bạc Liêu là vùng rẫy gần 1.000 hécta tiếp giáp với vườn Nhân hình thành. Từ đầu thế kỷ 20 vùng rẫy này đã là một vùng sản xuất hàng hóa và nông phẩm của nó đã vang danh ở thương trường Sài Gòn. Nó chính là sản phẩm giao lưu 3 dòng văn hóa. Và quá trình giao thoa ấy cũng xác lập đặc trưng văn hóa cho giồng Nhân.

Sự phong phú trong văn hóa của giồng Nhân còn thể hiện nhiều khía cạnh khác trong đời sống của cộng đồng cư dân ở đây. Nhà cửa của đất giồng khác hơn nhiều nơi mà kiến trúc của nó phong phú lắm. Bên này là kiến trúc của người Việt, bên nọ là ngôi nhà ngói đỏ cửa ván của người Hoa. Giồng Nhân có chùa của người Việt, có miếu thờ Ông Bổn của người Hoa và có chùa của người Khmer. Đồng

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

thời lại có chùa Cá Ông của cả ba dân tộc, của văn hóa biển. Âm thanh ở đây ngân nga sâu thẳm tiếng chuông chùa lẫn tiếng trầm bổng réo rất thiêng liêng của nhạc ngũ âm. Đến vườn Nhãn, khách sẽ được chiêm ngưỡng những kiến trúc truyền thống Trung Hoa lẫn những phù điêu hoa tiết theo mô tuýp Na-va có nguồn gốc Ấn giáo của kiến trúc truyền thống Khmer. Ở đây cũng có rất nhiều lễ hội. Tết Nguyên Đán rồi ra giêng cúng đình, hát bộ là lễ hội của người Việt. Đến khi vườn Nhãn sặc sỡ sắc màu, âm thanh rộn ràng của trống éch, nhạc ngũ âm, người ta hát Ả dâ, múa Lâm-thol... là vườn Nhãn bước vào đại lễ Chô-sơ-nam-hơ-mây, Oóc oom boóc, Dâng bông... của người Khmer Nam bộ. Hay những lúc trống múa lân thúc giục, phèng la, đàn cò... cất rộn ràng là người Hoa mở đại lễ cúng Ông Bốn, Bà Mã Châu...

Tất cả những điều trên làm nên sức hút của vườn Nhãn Bạc Liêu. Đến với đất giồng là đến với một không gian thật xanh, thật đẹp và không khí khoáng đạt. Đồng thời

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

cũng đến với một đời sống văn hóa vô cùng phong phú, rất đặc trưng của Bạc Liêu.

Vườn Nhãn Bạc Liêu còn một lợi thế khác nữa đó là nằm tiếp giáp với ruộng muối Bạc Liêu. Đi trên hương lộ nằm dọc theo vườn Nhãn, du khách sẽ được tận mắt quan sát một bên là vườn Nhãn và rẫy Bạc Liêu, một bên là ruộng muối nổi tiếng Nam kỳ lục tỉnh ngày xưa, với chất lượng muối ngang với muối Sa Huỳnh, một loại muối đứng đầu Việt Nam. Ngày xưa đến mùa muối, ghe thương hồ cập bến ở Bạc Liêu để "ăn muối" và chở đi bán tận Sài Gòn hoặc qua Biển Hồ, Cam-pu-chia. Thương phẩm của ruộng muối Bạc Liêu đã vang danh trên thương trường... Thế nên sẽ có không ít khách muốn thăm lại ruộng muối Bạc Liêu nổi tiếng Nam kỳ ngày xưa.

Hiện tỉnh Bạc Liêu đã quy hoạch vườn Nhãn Bạc Liêu là một trong những trọng điểm của du lịch sinh thái. Hẳn những người làm

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

công tác du lịch chắc đã chuẩn bị những điều kiện cần thiết để khai thác các lợi thế của vườn Nhân Bạc Liêu. Một điều mà người viết bài lưu ý rằng chúng ta khai quật như thế nào cho đúng cái địa tầng văn hóa của vườn Nhân. Trên cơ sở đó mà hoạch định một chiến lược cho ngành du lịch : Chúng ta vừa khai thác văn hóa để làm kinh tế du lịch, vừa tạo điều kiện để phát huy nền văn hóa tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc ở vườn Nhân theo chủ trương của Đảng.

Sâu thăm vườn chim

Bút ký **PHAN TRUNG NGHĨA**

Năm đó, tôi tháp tùng với đoàn nhà báo Nhật ra xem vườn chim Bạc Liêu. Các ông khách của cái xứ "Mặt trời mọc" cứ reo lên một cách sung sướng rằng : "Không nơi đâu trên thế giới lại có một vườn chim hoang dã chỉ cách đô thị có 3km...". Điều sung sướng ấy hẳn là mang góc nhìn toàn cầu hóa về sinh thái, sinh cảnh rồi.

Tôi thì không có được cái tầm nhìn rộng lớn đó, chỉ là người Bạc Liêu nhìn xứ sở

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Bạc Liêu, ấy thế mà vẫn bắt gặp một niềm hạnh phúc. Bạc Liêu không xưa lắm, vốn là một vùng đất rừng rậm bao la, đồng xanh mênh mông cánh cò. Thiên nhiên cứ hiển hiện một cách bình yên như "Trời sinh sao để vậy". Thế rồi sự xâm thực bạo lực của con người đã dẫm nát cái hoang sơ của nó. Giờ đây vườn chim Bạc Liêu được giữ lại, một màu xanh hoang dã được giữ lại. Đó là một thứ đặc trưng của thiên nhiên Bạc Liêu. Cho nên chúng ta vào thăm vườn chim Bạc Liêu cũng chính là lạc vào miền ký ức của một Bạc Liêu trù phú xa xưa.

Theo sách "Bạc Liêu xưa và nay" của Huỳnh Minh, xuất bản vào thập niên 60 thì vườn chim Bạc Liêu có từ hồi nào hồi nảo không làm sao biết được. Nghĩa là con người phát hiện ra nó khi đặt bàn chân sơ khai lên mảnh đất này. Vườn chim Bạc Liêu ngày xưa to lắm, chúng nằm trong hàng ngàn hécta rừng nguyên sinh kéo từ giáp thị xã Bạc Liêu

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

ra tận mép biển Đông, chứ không phải con số chục hécta như bây giờ. Vào thế kỷ 19, người Hoa kiều theo thương thuyền Hải Nam vào khai phá đất Bạc Liêu đã năng động nhảy vào khai phá vườn chim này. Thời ấy, không phải khai thác thịt chim như bây giờ, mà sản phẩm chủ yếu là lông vũ. Mỗi năm 2 lần, vào mùa mưa, người ta huy động hàng trăm dân đinh vào vườn chim rồi dùng dăng tre bao ví xung quanh. Sau đó mỗi một trai đinh cầm một cây sào xông vào đập cho chim rớt xuống chết và nhổ lông chim. Còn xác chim thì bỏ lại, sau một lần thu hoạch rừng tanh hôi mấy tháng trời. Lông chim được bán cho thương thuyền Hải Nam xuất qua Tân-Gia-Đa hoặc Hồng Kông... nghe nói để làm chăn và áo lạnh.

Thời chiến tranh, chim đã từng làm khốn đốn du kích sở tại. Quân sự chế độ Sài Gòn cứ nhìn cụm rừng nào mà chim cò bay táo tặc là cho nã pháo vào. Chim giống như một thứ chỉ điểm, du kích phải tốn rất nhiều công

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

súc xua chim đi, thế nhưng chim vẫn về rừng. Mãi đến năm 1977-1979 thì vườn chim Bạc Liêu mới thực sự lâm vào đại nạn. Đó là cái thỏ đất nước gieo neo, nhân dân đói rách. Những bữa cơm độn khoai sắn và bột mì đã làm cho con người mê muội hạt gạo đến ám ảnh. Có một chủ trương thống nhất từ Trung ương xuống tận ấp là : Tất cả cho cây lúa. Nghĩa là khai hoang, nghĩa là chặt phá hết các loại rừng rậm để trồng lúa. Theo đó, những mảng thực vật nguyên sinh của vườn chim bị tàn phá. Đất mặn là thế nhưng sự ám ảnh của hạt lúa đã khiến người ta thành lập một nông trường trồng lúa có quy mô hàng ngàn dân. Để rồi bây giờ chúng ta mới cay đắng nhận ra rằng trồng lúa không có hiệu quả mà một phần lớn diện tích rừng nguyên sinh của vùng ven biển Bạc Liêu đã mất đi. Đến năm 1990, vườn chim chỉ còn lại chưa đầy 30 hécta. Chim cò bay tán loạn. Cũng may, ông Tư Liêm, lúc đó là Giám đốc Sở Lâm

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

nghiệp đệ trình với lãnh đạo tỉnh xin giữ lại một vạt rừng cuối cùng. Lãnh đạo tỉnh nhất trí. Hú hồn, suýt chút nữa người Bạc Liêu đã vượt khỏi tay cái vốn quý của mình. Tôi nói vui với mấy anh quản lý vườn chim : "Mai mốt ông Tư Liêm có qua đời, vườn chim phải cất cái miếu thờ ông như thờ ông Thần đã khai sinh ra vườn chim lần thứ hai". Trong lúc ngà ngà say, ai cũng tán đồng ý kiến ấy.

Đạo đầu, tỉnh giao vườn chim cho thị xã Bạc Liêu quản lý với một hoàn cảnh cực kỳ khó khăn. Xung đột nổ ra thật gay gắt giữa lực lượng quản lý vườn chim và dân trong vùng. Thời đó, dân ở đây không có ý thức "*Môi trường sinh thái*" gì cả, cứ theo nếp nghĩ : "*Chim trời cá nước ai bắt được nấy ăn*". Thế là mạnh ai nấy vào bắt chim đem về nhậu. Mấy năm trước, có một vụ trộm chim, anh Hai Lâm, trưởng ban quản lý vườn chim ra giải quyết thì kẻ trộm đã dùng gậy, cuốc xông vào đánh người thi hành công vụ; bắt đắc dĩ, buộc

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Hai Lâm phải nổ súng... Gặp tôi anh nói : Có những người sống chỉ nhờ vào việc trộm chim đem bán. Điển hình là một tay chừng 18 tuổi, mà kỹ năng bắt chim non của anh ta đã đến mức "thượng thừa", 3 tay ngang bắt không lại. Gần đây thì anh ta cạo trọc đầu, có ai hỏi để làm gì thì anh ta công khai bảo "Để bảo vệ vườn chim nắm đầu không được". Các đơn vị bộ đội đóng quân gần cũng thường xuyên vào gần vườn chim để săn bắn chim. Có lần bảo vệ phát hiện họ bắn cả gánh chim. Chim rất sợ tiếng súng nên đã bỏ đi rất nhiều. Mặt khác, một số khách tham quan (do vườn chim chưa có vùng cách ly) đã lên bắt chim non và lượm trứng chim cho vào giỏ mang đi.

Tỉnh Minh Hải (cũ) xác định Bạc Liêu là trung tâm du lịch tuyến một của tỉnh, tuyến du lịch sinh thái này có 4 điểm liên hoàn : Vườn chim, vườn Nhân, chùa Xiêm Cán, bãi biển. Thế nhưng lại không có kế hoạch mở rộng, cách ly vườn chim đối với khách tham

quan như thế nào. Lại có người còn chủ trương cất chòi trong vườn chim, cho khách vào ở và bơi xuống trong sân chim chơi. Đây quả là một cử chỉ thô bạo đối với động vật hoang dã.

Trong dự án mở rộng vườn chim, cần phải di dời 30 hộ dân của Nông trường Đông Hải ra khỏi địa phận của khu quy hoạch vườn chim. Hay tin, Giám đốc hét lên sặc mùi rượu : "Các anh làm du lịch mà đẩy dân tôi bị gậy đi xin. Đây là một dự án không có quan điểm quần chúng. Khu rừng này nếu khai hoang hết sẽ làm ra rất nhiều lúa". Nghe kể lại mấy lời này, tôi ngửa mặt lên trời than : Tại sao lại có người nông cạn đến như thế ? Vô duyên hơn nữa là 28 hộ dân hợp đồng hơn 100 hécta đất của vườn chim để nuôi tôm nay đã hết hạn hợp đồng cả năm. Ban quản lý vườn chim ra thông báo thu hồi đất để phục vụ cho quy hoạch mới, thì họ không trả đất mà còn hè nhau đi kiện tận Quốc hội.

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Hồi tỉnh giao vườn chim cho thị xã Bạc Liêu cũng không đầu tư gì cả. Thị xã ký hợp đồng ngân sách để hình thành và nuôi đội quân bảo vệ 20 người. Rồi vận động thanh niên xung phong trồng mới 130 hécta rừng xung quanh 30 hécta rừng chim đang ở. Do công tác bảo vệ tốt mà rừng được phục hồi và ngày càng mở rộng. Chim về nhiều hơn. Năm 1995, tỉnh đầu tư cho vườn chim 200 triệu từ vốn 327, thị xã đã dùng vào việc đào một con đê bao quanh vườn chim, rồi đào 2 cái ao lớn. Kênh và ao này có tác dụng ngăn chặn người xâm nhập vườn chim và giữ nước cho chim sinh hoạt vào mùa khô. Từ đó chim ở trong vườn thời gian dài đến 11 tháng (trước đây chỉ 6 tháng).

Ngoài việc phát sinh rừng, họ còn tạo nguồn nước sạch và nguồn thức ăn cho chim. Rồi tạo một đồng cỏ cho các loài chim thích nghi với đồng cỏ sinh sống.

Ảnh : Thu Đông

Ảnh : Thu Đông

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Những năm gần đây thì vườn chim càng gặp "*Thiên thời địa lợi*", nghĩa là xã hội ngày một nhận thức sâu sắc hơn vấn đề môi trường sinh thái. Đó là vấn đề bức xúc và mang tính thời đại. Dân trong vùng đã bắt đầu nhìn nhận vườn chim như một khu bảo tồn cần bảo vệ vì lợi ích của mọi người. Năm 1986, sân chim Bạc Liêu được Nhà nước thống kê đưa vào danh sách các khu bảo tồn thiên nhiên Việt Nam. Từ đó, nhằm thực hiện chương trình hành động quốc gia về đa dạng sinh học; tập trung bảo vệ các loài và nơi cư trú của loài chim nước... nên vườn chim Bạc Liêu trở thành vùng bảo vệ nghiêm ngặt của khu bảo tồn và phát triển hệ chim nước tự nhiên và đảm bảo tính đa dạng sinh học. Từ đó, các cơ quan khoa học của Trung ương và tỉnh đã nhảy vào nghiên cứu để bảo vệ vườn chim Bạc Liêu trên cơ sở khoa học. Qua đợt khảo sát, đánh giá hiện trạng môi trường và tính đa dạng sinh học đất ngập nước ở sân

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

chim Bạc Liêu, Viện Sinh học nhiệt đới đã kết luận : Sân chim Bạc Liêu có mức đa dạng sinh học rất cao, có điều kiện thuận lợi để bảo tồn và phát triển đa dạng sinh học đất ngập nước ở bán đảo Cà Mau, trở thành một cơ sở để tham quan du lịch sinh thái rất tốt, giáo dục bảo vệ tài nguyên thiên nhiên không chỉ cho địa phương mà cho cả nước và khách quốc tế.

Từ đó, vườn chim Bạc Liêu được đầu tư thích đáng hơn cho việc cải tạo và bảo vệ, như đào mới và khai thông kênh mương, xây dựng khu nhà làm việc của Ban quản lý, trồng cây gây rừng, đào kênh bảo vệ, tăng cường kiểm tra canh gác ngày đêm. Đặc biệt là từ khi tỉnh Bạc Liêu tái lập, khu bảo tồn thiên nhiên này càng được quan tâm đúng mức. Sở Khoa học Công nghệ và Môi trường đã kết hợp với các tổ chức, các ngành gấp rút thực hiện các dự án về quy hoạch bảo tồn và phát triển tính đa dạng sinh học ở sân chim Bạc Liêu.

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Các hoạt động nêu trên đã thực sự tác động tốt đến sân chim. Kết quả nghiên cứu mới đây của nhóm nghiên cứu do giáo sư Hàng Đức Đạt dẫn đầu đã ước lượng vườn chim hiện nay có khoảng 40.000 con chim. So với năm 1992 số lượng đã tăng gấp 4 lần. Hiện vườn chim có 18 loài chim lớn, tính từ 300 gram trở lên và 19 loài chim nhỏ, có những loài chim quý hiếm như : Diên điển, cò ruồi, giang sen, diệc Sunatra (Đây là loài chim di trú từ INDONESIA sang).

Hiện nay, vườn chim Bạc Liêu đã là một trong những khu vực được ghi vào danh mục các vùng đất ngập nước châu Á, có tầm ý nghĩa quốc gia cũng như quốc tế. Đồng thời đã được đưa vào hệ thống khu bảo tồn thiên nhiên quốc gia.

Tỉnh Bạc Liêu xem đó là một lợi thế của mình nên đã xây dựng nhiều nghị quyết, chương trình hành động xem vườn chim là một trong 3 điểm du lịch sinh thái quan trọng nhất của tỉnh (vườn chim - vườn nhãn - biển). Chính từ đó mà quy hoạch mới ra

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

đời kéo theo các giải pháp là cầu, lộ nối liền sân chim với đô thị Bạc Liêu, tạo tiền đề cho du lịch phát triển.

Hiện vườn chim Bạc Liêu được thanh niên Bạc Liêu xem là một địa điểm lý thú trong chuyến đi chơi cuối tuần. Sau một tuần dùi mài kinh sử, họ đã dẫn người yêu về miền đây "chim muông cây cỏ" này nói lời tình tứ. Nên thơ quá chứ nhỉ. Không chỉ có bạn trẻ mà vườn chim ngày nay đã dập dìu người lớn tuổi. Những cơ quan, tổ chức có khách khứa ở xa về thăm là mang rượu, mang đồ nhắm rồi kéo nhau ra vườn chim để bù khú. Họ bảo nhậu như thế thì lý thú lắm và khách sẽ nhớ thật lâu.

Ngay như tôi đây ngày càng lớn tuổi lại cảm thấy cái nhu cầu hòa nhập với thiên nhiên càng cao hơn. Đời thị dân trong thời đại công nghiệp hóa, hiện đại hóa thì đây đủ nhiều thứ thế nhưng tầm mắt bị che chắn bởi nhà cao tầng, hít vào buồng phổi cái không khí nóng bức của khí đốt, tai bị tra tấn bằng thứ âm thanh dữ dằn của xe cộ và nhạc giạt gân được phát ra từ loại máy hiện đại có công

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

suất vài ngàn wát. Và vây quanh là cặng thẳng những mối quan hệ bon chen... Thế là thể chất và cả tâm hồn anh ta chợt thêm khát cái không gian hiền dịu - nơi có rừng xanh ngăn ngắt và tràn trề tiếng chim. (Bởi thế sự cân bằng sinh thái trong đời sống con người cũng thật sự quan trọng). Những lúc như thế tôi thường thông dong vào vườn chim bằng thái độ của một con người trở về với thiên nhiên. Có lẽ chính thái độ đó đã giúp cho tôi có được cái cảm giác : lọt vào vườn chim là như lọt vào một thế giới khác. Đó là thế giới có thể làm dịu mát tâm hồn với rừng xanh bạt ngàn, bóng râm mát mẻ và không khí thì ngập ngụa oxy tràn đầy buồng phổi. Rừng ở đây là một thảm rừng ngập nước trong hệ sinh thái rừng ngập mặn quý hiếm của thế giới. Tầng cao của rừng là chà là (chiếm 50%), giá (30%) còn lại là cóc, lâm vồ, thảm thực vật thấp là cỏ và các loài dây leo. Kết quả nghiên cứu của Viện Sinh học nhiệt đới thuộc Phân viện Nghiên cứu sinh thái tài nguyên môi trường đã thống kê được 104 loài thực vật thuộc 50 giống, 46 bộ.

Vào rừng là những con đường quanh co, đầy dây leo bịt bùng. Thỉnh thoảng bắt gặp những con chồn rái chạy xèn xẹt, rồi rắn, ếch, rùa, kỳ đà... bò lếch nhếch. Rừng dần dần trở lại trạng thái nguyên sinh nên các loài động vật dưới chân rừng cũng ngày một nhiều thêm. Người ta đã điều tra được rằng vườn chim Bạc Liêu có 7 loài ếch nhái, 8 loài bò sát và 10 loài thú nhỏ... Có lần đi chung với Thái Minh Diễm, Giám đốc vườn chim Bạc Liêu, tôi hỏi : "Chồn, rắn... ăn trứng chim và chim non như thế là đã có mâu thuẫn trong phát triển rồi ?" Diễm bảo : "Không" ! Đây là một hệ sinh thái cân bằng : "Có sanh thì có diệt. Đó là quy luật tồn tại và phát triển của tạo hóa". Tôi lẩm bẩm : "Ông trời" tài hoa thật ! Thì ra một bài học về sự vận động của vũ trụ nằm tại vườn chim Bạc Liêu.

Tôi thích vào xem vườn chim vào khoảng 5 giờ chiều. Tôi leo lên tháp canh cao bằng ngọn rừng rồi đứng mơ màng ngắm cảnh.

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

Đó là lúc chim đi ăn xa về tổ. Từ hướng biển Đông tím rìm sắc chiều, từ cánh đồng Bạc Liêu vàng rộm lúa chín... những đàn chim lữ lượt bay về tổ. Chúng bay thật trật tự, tách bạch giữa sắc lông và chủng loại. Có đội hình thì như mũi tên lao về phía trước, đội hình khác thì mang hình trái tim, lại có đội hình lưa thưa tản mạn. Màu trắng tinh kia là của nhóm cò ngàng, màu đen như dầu hắc nọ là của bọn còng cọc. Chúng quần đảo đen đặc trên ngọn rừng như che kín bầu trời. Rừng bỗng dậy ào ào như có bão với đủ loại âm thanh : Tiếng gió rít, tiếng cánh vỗ, tiếng cây lá rừng mình, tiếng chim mẹ gọi con. Gợi cho ta nhớ câu hát đờn nôi ngày bé :

Chim bay về núi tối rồi

Chị em lo liệu bắc nồi nấu cơm.

Đây cũng chính là lúc chim mẹ sau một ngày đi ăn xa về lo liệu "cơm nước" cho đàn con. Tại các tổ chim nằm trên ngọn cây,

những con cò mẹ màu trắng toát đang rửa những con cá ra làm nhiều khúc rồi mớm cho lũ cò con đang vỗ cánh chờ đợi. Theo tập tính sinh học thì cò là giống đi ăn rất xa, vậy mà không biết nó mang thức ăn về nuôi con cách nào mà đàn con của nó bao giờ cũng mập ú. Thật là đáng kính trọng. Lại nhớ về một câu ca xưa :

Con cò lặn lội bờ sông
Gánh gạo nuôi chồng tiếng khóc nỉ non.

Cò đã tặng cho nhân gian cái hình ảnh tần tảo của người mẹ. Vào vườn chim, ta bắt gặp những niềm gợi cảm xúc động như thế.

Vì là chỗ thân tình của Ban quản lý vườn chim nên khi đời sống thị dân có những chuyện buồn là tôi xin nghỉ đêm tại vườn cò. Thường thì các anh bố trí cho tôi ngủ ở chòi canh giữa rừng, trên bộ vạc tre dầy mùi ẩm mốc. Đêm ở rừng không có sự tĩnh mịch, chỉ có tiếng réo rắt của giai điệu thiên nhiên. Khi

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

có tiếng lá rừng xào xạc và tiếng vỗ cánh là tôi biết đã đến giờ lữ vạc đi ăn. Vạc ăn đêm mà. Chúng bay lên không trung rồi cất lên tiếng kêu âm vang đêm vắng. Cái tiếng kêu của vạc thật lạ, nó như xé toạc đêm trường và cấy vào lòng người một nỗi cảm nhớ mông lung. Nó rung lên cảm xúc sâu thẳm của sợi dây liên hệ giữa thiên nhiên và con người. Đêm vào sâu, tĩnh mịch. Tôi nghe rõ tiếng mưa thu rắt nhẹ trên cành lá. Tiếng xào xạc của gió chướng chớm mùa mơn man rừng chồi... Tất cả hòa quyện thành tiếng rừng, thành hơi thở của thiên nhiên... nghe êm ái và hiền dịu vô cùng. Nó đến muộn màng rồi nhẹ nhàng đưa tôi vào giấc ngủ thật sâu. Sáng bảnh mắt ra đã nghe tiếng chim hót líu lo trong nắng sớm quê hương. Tôi thấy mình như người khác, như vừa được tẩy trần, bụi bặm trôi tuột hết, chỉ còn lại một tâm hồn trong veo và thanh thản lạ thường.

Tôi bước ra khỏi vườn chim và lần nào

Du lịch sinh thái Bạc Liêu

cũng lắm lắm : Thiên nhiên quả là kỳ diệu trong đời sống con người.

Một điều diễm phúc cho người Bạc Liêu là Sở Thương mại và Du lịch đã lập dự án đầu tư xây dựng khu du lịch vườn chim và đã được UBND tỉnh ra quyết định cho phép khảo sát lập dự án đầu tư và thiết kế kỹ thuật. Mai một đây, vườn chim thành địa điểm du lịch sinh thái với quy mô lớn thì sự kỳ diệu của thiên nhiên sẽ đem đến niềm vui sống cho con người.